Rutte en de vrijheid van meningsuiting

Mark Rutte, fractievoorzitter van de VVD, heeft samen met zijn fractiegenoot Atzo Nicolaï een voorstel gedaan om het recht van vrijheid van meningsuiting te versterken. Dit voorstel heeft zeer veel aandacht gekregen door de wat ongelukkige presentatie van Rutte. Daarbij speelde het voorbeeld van de vrijheid om de Holocaust te loochenen een belangrijke rol. Al gauw leek het niet meer te gaan om het voorstel maar om de positie van Rutte als politieke leider van de VVD. Zowel partijgenoten als politieke tegenstanders probeerden Rutte onderuit te halen met zijn ongelukkige voorbeeld (Bal**kenende**: 'Alleen al het denken hierover is echt onverstandig'). Rutte probeerde in latere discussies de schade te beperken door aan te geven dat het ontkennen van de Holocaust, op zich zelf nu ook niet strafbaar gesteld, wel altijd zal vallen onder het aanzetten tot geweld en dus strafbaar zou blijven. Niet zo'n sterk argument lijkt me. Daarnaast stelde hij dat demonstranten die beledigende teksten zouden uiten tegenover joden ongestraft zouden blijven maar niet de imam in de moskee. Die zou kunnen worden uitgezet. Dit lijkt weinig consistent.

De notitie van Rutte en Nicolaï zoals gepubliceerd op de website van de VVD neem ik als uitgangspunt. De vrijheid van meningsuiting wordt het fundament genoemd van de democratische rechtsstaat. Immers door deze vrijheid kan het gezag worden bekritiseerd en gecontroleerd. Doordat nieuwkomers middels debat zich een plaats in de maatschappij kunnen verwerven is de meningsuiting ook een vehikel voor emancipatie van groepen binnen een samenleving. De vrijheid van meningsuiting is dan een brug tussen tegenstellingen in plaats van een bron van tegenstellingen. Dit laatste klinkt wel hoogst idealistisch en weinig reëel wanneer men bedenkt dat de meeste nieuwkomers nauwelijks de Nederlandse taal machtig zijn, laat staan zich in het maatschappelijk debat zullen mengen. De vrijheid van meningsuiting wordt bedreigd door de radicale Islam. Als voorbeelden worden genoemd: de poging van de regering het delict van godslastering aan te scherpen, de druk van de regering op Wilders om geen film te maken, de vervolging van Wilders, gelast door het Hof te Amsterdam, de arrestatie van de cartoonist Nekschot en de bedreigingen van een columnist. Deze bedreigingen zijn serieus te nemen en daarmee hebben de voorstellers mijns inziens een punt. Zij stellen dan ook voor om bedreigingen wegens de vrijheid van meningsuiting extra zwaar te bestraffen.

Deleted: Wettelijke kaders bepalen de grenzen van de vrijheid van meningsuiting, de wijze waaraan de uiting vorm wordt gegeven wordt volgens de voorstellers bepaald door beschaving en individuele verantwoordelijkheid

De Nederlandse wetgeving zou nu teveel onduidelijkheden kennen. Zo zou de onduidelijkheid omtrent artikel 137c Sr (belediging van groepen) moeten worden weggenomen door alleen directe belediging

(‘onmiddellijke’ belediging) strafbaar te stellen. Indirecte belediging kan het maatschappelijk debat belemmeren. Te gemakkelijk kan nu naar de strafrechter worden gestapt wanneer men zich gekwetst of beledigd voelt. Daarnaast wordt voorgesteld ofwel om de strafbaarheid van groepsbelediging en haatzaaien (art. 137 d Sr) te schrappen ofwel een bepaling toe te voegen dat iemand niet strafbaar is wanneer hij zijn mening uit in het kader van een openbare discussie.. Naar het aanzetten tot discriminatie (art. 137 d Sr) is nog nader onderzoek nodig. Aan de strafbaarstelling van discriminatie zelf mag anderzijds absoluut niet worden getornd.

Deleted: Daarnaast

Het voorstel van de VVD fractie volgt de Amerikaanse doctrine waarin een onderscheid wordt gemaakt tussen ‘public speech’ en ‘private speech’. ‘Public speech’ neemt dan een ‘preferred position’ in tegenover andere belangen en grondrechten vanwege het belang van het publieke debat. Deze doctrine is gebaseerd op de theorie van Meiklejohn en heeft zijn weg gevonden in de jurisprudentie van het Amerikaans Hooggerechtshof. Daarnaast speelt de ‘clear and present danger test’ een belangrijke rol in de Amerikaanse jurisprudentie. Pas wanneer er een duidelijk en onmiddellijk gevaar bestaat voor geweld mag de meningsuiting verboden worden. Overigens erkent ook het EHRM dat het publieke debat extra bescherming verdient tegenover andere belangen. Het Hof heeft anderzijds expliciet niet de ‘clear and present danger test’ overgenomen hoewel hiervoor wel aanzetten te vinden in zijn jurisprudentie. Vraag is of het voorstel wel spoort met de jurisprudentie van het EHRM ten aanzien van de bescherming die het Hof biedt ten aanzien van beledigingen van groepen (bijvoorbeeld godsdienst) en personen. De laatste vorm van bescherming tegen belediging valt zelfs onder de bescherming van artikel 8 EVRM (o.a. recht op privacy). Bescherming tegen belediging van godsdienst is door het Hof al eens onder de godsdienstvrijheid van artikel 9 EVRM gebracht.

In mijn dissertatie “Het primaat van de vrijheid van meningsuiting” heb ik indertijd een pleidooi gehouden bovengenoemde Amerikaanse jurisprudentie te volgen. Daarom verwelkom ik ook dit voorstel van Rutte en Nicolaï. Jammer overigens dat zij in de presentatie niet veel duidelijker hebben gesteld dat alleen die meningsuiting een voorkeursbehandeling verdient die een bijdrage levert aan het publieke debat en dat alleen dan de strafbaarheid vervalt. Dat zou het debat over de grenzen van de vrijheid van meningsuiting ten goede zijn gekomen.

Deleted: en daaronder valt niet het schelden

Deleted: .